

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2016/2017. година

ТЕСТ СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака које треба решити за **120** минута.
- Сваки задатак пажљиво прочитај, размисли о томе шта се у задатку тражи и о начину на који треба да га решиш (заокруживање, повезивање, подвлачење, дописивање и друго).
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Попуни тест **хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговори написани хемијском оловком не смеју се прецртавати нити исправљати.
- Одговор који је написан само графитном оловком неће бити признат.
- У квадрат који се налази са десне стране задатка немој ништа уписивати. То је простор у који ће прегледачи уписати број бодова. На овој и последњој страни такође немој ништа уписивати.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи да не би ометао рад других.

Желимо ти много успеха у раду!

Прочитај одломак из романа *Доживљаји Тома Сојера* Марка Твена, а потом одговори на следеће захтеве.

– Хајд’мо да видимо шта је! – ђипише на ноге Том и Хак и појурише са осталим дечацима на ону обалу, са градске стране. Размакоше шибље на обали и устремише поглед преко воде. Мала парна дереглија-скела показа се отприлике на миљу од градића. Пловила је низводно. Широка палуба њена изгледала је сва начичкана народом. Око ње читаво јато малих чамаца, једни се све врзмају тамо-амо, други се просто пустили низа струју крај саме дереглије. Али шта тај читав свет ради – то дечаци нису могли да разаберу. [...]

Одједном Тому сину мисао која му све откри! Он завика:

– Знате ли ви, децо, ко се то удавио: ми!

За трен ока они се осетише као прави правцати јунаци. Зар да се не кликне од силног ликованја!? Утврдило се да их нигде нема; све их живо оплакује; због њих и само због њих срца се цепају а сузе лију; колико их је који сад оптужују сами себе што су били груби према тим кукавним изгубљеним дечацима, па их свако жали, свако се каје. И сад што је лепше: читав градић само о њима говори, а што је год деце, све им завиди; није, браћо, шала изаћи на такав глас, прославити се до неких висина – до неба!

Силна ствар! Е, баш вреди бити гусар, па нека каже ко шта хоће!

Спуштао се мрак и дереглија се поново даде на свој уобичајени посао, а чамци ишчезоше. Гусари се вратише у логор. Већ нису знали шта ће од таштине што су испали тако знаменити и што је због њих настала толика хука и бука.

Они наловише риба, спремише вечеру, смазаше је и онда ударише у нагађање: шта ли се сад у њиховоме градићу о њима мисли и говори. И било им је слатко да измишљају слике о свеопштој жалости због њиховог нестанка, а те слике, наравно, носиле су сасвим лично обележје.

Али када их ноћне сенке већ сасвим обавише, они мало-помало прекинуше разговор, и седели су тако буљећи у ватру, а њихове су се мисли на сваки начин разлутале ко зна куда. Прошло је сад оно прво слатко узбуђење, те Том и Џо нису били у стању да избаце из главе како сада неки тамо њихови у дому, због ове успеле враголије, не осећају исто овакво уживање као они сами. Појавише се и зле слутње; они се снуждише, осетише се несрећни; и сасвим неприметно оте се из груди уздах-два. Џо, све полагаано, стаде бојажљиво да „испишава” како би она двојица примила помисао о повратку у цивилизацију – истина, не баш сад одмах, али...

Том га смрви, с поругом! Хак, који се до сада још није изјаснио шта мисли, придружи се Тому, а колебљиви другар „објасни ствар” и био је срећан што му је пошло за руком да се извуче из шкрипца, с тим да на њему и његовоме руху остане што мање љаге: да се, ето, жутокљунац био разболео од чежње за кућом.

- 1.** Због чега је дружина Тома Сојера сматрала да „баш вреди бити гусар, па нек каже ко шта хоће”?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Успели су као гусари да пређу скелом реку и домогну се скривеног блага.
- б) Били су поносни што могу да стоје на палуби лађе у гусарском оделу.
- в) Прославили су се као гусари скупивши јата чамаца да помогну мештанима.
- г) Срећни су што о њима као гусарима сви у месту говоре а деца им и завиде.

2. Шта читалац сазнаје о мислима и осећањима дечака гусара док за њима траје потрага?

Заокружи **слова** испред тачних одговора.

- а) Том и Хак су равнодушно посматрали „јата малих чамаца” начичканих народом.
- б) Њихово осећање надмоћи и уображености није се смањивало како је време одмицало.
- в) Упорно су се трудили да прикрију колико су узнемирени што њихове породице страхују.
- г) Иако су на почетку гусарске игре били срећни, ноћне слутње су их онерасположиле.
- д) Отворено су један другом говорили како се осећају као гусари и о чему размишљају.
- ђ) Том и Хак су прихватили Џоов мудар предлог о повратку кући.

3. У ком падежу и броју се налази подвучена именица у реченици?

Вреди бити гусар, па нека каже ко шта хоће!

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) номинатив једнине
- б) генитив множине
- в) датив множине
- г) акузатив једнине

4. Прочитај следећу реченицу и одреди **службу** (функцију) подвученог члана.

За трен ока Том и његови другови се осетише као прави јунаци.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) субјекат
- б) објекат
- в) предикат
- г) прилошка одредба

5. Обрати пажњу на облик подвучене речи у следећој реченици, а затим одговори на захтев.

Шта тај читав свет ради у њиховој близини – то дечаци нису могли да разаберу.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Када упоредимо основни облик подвучене речи – ДЕЧАК са обликом наведеним у реченици – ДЕЧАЦИ, уочавамо следећу **гласовну промену**:

- а) непостојано *a*;
- б) сибиларизацију;
- в) јотовање;
- г) једначење сугласника по звучности.

6. У следећој реченици подвучи **придевску показну заменицу**.

Сви им завиде; није шала изаћи на такав глас, прославити се до неких висина – до неба.

7. Одреди **врсту** подвучене **зависне реченице** у датом примеру.

Породице су све више бринуле за дечаке јер је потрага већ дуго трајала.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) изрична реченица
- б) узрочна реченица
- в) последична реченица
- г) намерна реченица
- д) условна реченица

8. Одреди **врсту** подвучене **синтагме** у наведеној реченици.

Дечаке је прошло прво слатко узбуђење и више нису били у стању да избаце из главе како сада њихови код куће брину.

Одговор: _____

9. Прочитај одломак из приче *Јабука на друму* Вељка Петровића. Обрати пажњу на **значење** подвучене **речи**.

Већ у рано пролеће почну несташни излетници, пролазници, да поскакују и кидају гранчице јабуке, посуте оним топлим ињем зеленкастобелога цвета. А већ при повратку – испустиће их расејано негде у прашину, или ће, ипак, покушати да њима, бар за дан-два, освеже свој овештали намештај у стану.

Којим речима истог или сличног значења можемо заменити реч **овештали** у наведеном тексту?

Заокружи **слова** испред тачних одговора.

- а) раскошни
- б) обновљени
- в) остарели
- г) похабани
- д) модерни

10. Ђура Даничић је 1847. године доказао да је народним језиком могуће писати и научна дела.

Заокружи слово испред наслова тог научног дела Ђуре Даничића.

- а) *Писменица сербскога језика њо њовору њросњога народа најисана*
- б) *Рањ за срњски језик и њравойис*
- в) *Сњари завњњњ* (превод)
- г) *Сало дебелога јера либо азбукоњроњрес*

11. Напиши на линији назив града из заграде, поштујући **правописна правила** о писању великог слова.

Моја бака живи у _____, сликовитом банатском градићу.
(БЕЛОЈ ЦРКВИ)

12. Заокружи **слова** испред реченица у којима су подвучене речи написане према **правописним правилима**.

- а) Бранислав Нушић је истакнути српски драмски стваралац.
- б) Бранислав Нушић, добар познаваоц српског менталитета, писао је комедије.
- в) Током Првог свецког рата, Нушић је са српском војском напустио Србију.
- г) Био је изабран за председника Удружења југословенских драмских аутора.
- д) У Смедереву је основан позоришни фестивал *Нушићеви дани*.

13. Заокружи слово испред **имена песника** на кога се односи наведена реченица.

Писао је песме за младе и одрасле, опевао је прве љубави, одрастања и трагања за правим животним вредностима у песмама *Плави чујерак*, *Плава звезда*, *Шашава њесма*.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Милован Данојлић
- б) Бранко Ћопић
- в) Добрица Ерић
- г) Мирослав Антић

14. Којом **врстом стиха** (према броју слогова) почиње прва строфа у песми *Срећа* Десанке Максимовић?

Не мерим више време на сате,
ни по сунчевом врелом ходу;
дан ми је кад његове се очи врате
и ноћ кад поново од мене оду.

Не мерим срећу смехом, ни тиме
да ли је чежња моја од његове јача;
срећа је моја кад болно ћутим с њиме
и кад нам срца бију ритмом плача.

Није ми жао што ће живота воде
однети и моје гране зелене;
сад нека младост и све нека оде:
он је задивљен стао крај мене.

Назив врсте стиха: _____

15. Прочитај одломак из народне епске песме *Урош и Мрњавчевићи* и обрати пажњу на **савет** који мајка упућује сину у подвученим стиховима.

Оде Марко у господске дворе,
пак дозива Јевросиму мајку:
„Јевросима, моја мила мајко,
господа се јесу завадила
на Косову, пољу широкоме,
код бијеле Самодреже цркве,
и они се отимљу о царство,
међу се се хоће да поморе,
злаћенима да пободу ножи,
а не знаду, на коме је царство;
мене зову на поље Косово,
да им кажем на коме је царство.”
Кол’ко Марко тежио на правду,
тол’ко моли Јевросима мајка:
„Марко сине, једини у мајке,
не била ти моја рана клета,
немој, сине, говорити криво,
ни по бабу, ни по стричевима,
већ по правди Бога истинога!
Немој, сине, изгубити душе;
боље ти је изгубити главу,
него своју огр’јешити душу!”

Заокружи слово испред тачног одговора.

Мајка саветује сина да буде:

- а) храбар у борби;
- б) понизан пред владарима;
- в) праведан у одлуци;
- г) милосрдан према господи.

16. Прочитај песму из збирке *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја. Одреди која од подвучених речи представља **метафору за песме** које песник ствара.

LXXI

Питаћеш ме, моје чедо,
Кад сам ове песме писо̂,
Просуо их један часак,
Један тренут, једна мисо̂.

Срце ми је лисно дрво,
А песме га цветом ресе;
Један поглед, један осмех
Увек који цветак стресе.

Ја и не знам шта је било
У тренутку том –
Тек осетим да је нешто
Лакше срцу мом.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) часак
- б) дрво
- в) поглед
- г) осмех
- д) цветак

Прочитај одломак из приповетке *Панорама* Иве Андрића и одговори на захтеве.

У доба мога детињства, дакле врло давно, у наш град је дошла стална панорама. [...]

У невидљивој унутрашњости те зграде биле су кружно распоређене слике у боји; помоћу нарочито постављених огледала и јаког електричног осветљења оне су пред гледаочевим очима постајале увеличане, јарко осветљене и веома живе и пластичне. Свака слика задржавала се пред сваким гледаоцем два до три минута, а онда се кретала даље удесно, и на њено место долазила је нова слика, слева. Тако, док сваки гледалац не види све слике. Програм се састојао од петнаест слика једне одређене земље или једног великог града, и мењао се сваке недеље. [...]

Имао сам најбољег и најближег друга. Били смо нераздвојни и волели се како се само дечаци у тим годинама воле. Тај мој друг, Лазар, био је снажан, отресит дечак. Чим сам видео први програм, ја сам, у свом одушевљењу, зажелео да ту радост поделим са другом. Наговорио сам га да идуће недеље одемо заједно у панораму.

Сели смо један поред другог, тако да су слике, у свом окретању, наилазиле прво на мене па онда на Лазара. Гледајући једну слику, ја сам, поред уживања које ми она пружа, уживао и у помисли да ће ту слику мој друг гледати за који тренутак, а да сада гледа ону у којој сам ја мало пре толико уживао. [...]

Кад су се изређале све слике и почеле да поново наилазе оне већ виђене, Лазар се дигао и изашао, без речи и знака. Ја сам га гледао зачуђено, али сам остао на свом месту и још једном видео цео круг слика, иако са смањеним задовољством. А кад сам, најзад, и ја устао и изашао, затекао сам друга на улици. Прљав снег и југовина. Лазар је одмах изнео своје мишљење о панорами. Он је налазио да ту нема ничег нарочитог. Слике, као и друге слике, слике градова и места о којима ништа не знаш, где ниси био и нећеш никад бити. Шта вреди све то и чему служи? Ништа и ничему!

Поражен тим неочекиваним судом, ја сам гледао свога друга као да га први пут видим. То што је он говорио било је у таквој опреци са оним што сам ја осећао, мислио и веровао, док сам гледао слике у панорами, и после тога, да нисам налазио ни једне речи да му одговорим. Видео сам само да ми најбољи друг затвара најлепши видик и разара најбогатију наду. Избегавао сам његов поглед и осећао физички бол у грудима.

Тек мало доцније, у ходу, развио се између нас разговор, али ни та кратка и искидана расправа није могла донети споразума ни објашњења. Лазар је тврдио да то „чучање” у панорами не вреди тих пара које се дају за улазницу. У мени се све бунило и против те ружне речи и против целог таквог гледања, али нисам рекао ништа, мислећи само о једном: о разлици која може да постоји између човека и човека, и онда кад су најбољи пријатељи. Убијен тим неочекиваним открићем, ја сам само муцао нешто о лепоти света... Где? Каква лепота? Којег света? – питао је Лазар, као да нисмо били у истој панорами и гледали исте слике. На та питања ја нисам могао да одговорим. А друг је мирно и мрзовољно закључио: тих неколико насликаних мртвих призора и предела, то није ништа. Слика је слика, а свет је свет.

И сам поколебан, збуњен и сломљен, ја сам корачао механички, не мислећи ништа. Нисам знао ни кад сам се растао са Лазаром, ни како сам нашао своју кућу, после ударца који ми је за то вече одузео и пријатеља и „свет” из панораме.

Али већ идуће недеље тај свет је васкрснуо у свој својој моћи и лепоти, а и са Лазаром сам нашао свој некадашњи пријатељски тон. Ипак, о панорами нисмо више разговарали. Само би се Лазар, који никад више није отишао у панораму, понекад нашалио на њен рачун преда мном, али све је то било сада ублажено и подношљиво. Ја нисам бранио свој свет са слика, али се нисам дао ни одвојити од њега.

